

Instytut Pamięci Narodowej - Archiwum

<https://archiwum.ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/4594,Prezentacja-wystawy-Aktion-Reinhardt-Zaglada-Zydow-w-Generalnym-Gubernatorstwie-.html>
06.04.2026, 19:23

Prezentacja wystawy „Aktion Reinhardt - Zagłada Żydów w Generalnym Gubernatorstwie” - Kraśnik, 12-30 kwietnia 2010

W dniach 12-30 kwietnia w Archiwum Państwowym w Kraśniku (ul. kard. S. Wyszyńskiego 2) jest prezentowana wystawa „Aktion Reinhardt - Zagłada Żydów w Generalnym Gubernatorstwie”.

W latach 1942-1943 okupowane ziemie polskie wchodzące w skład Generalnego Gubernatorstwa stały się miejscem bezprecedensowej zbrodni dokonanej na masową skalę na Żydach. W jej efekcie z krajobrazu polskich miast i miasteczek zniknęły całe społeczności żydowskie, które od wielu wieków tworzyły klimat tych miejsc. Żydzi ginęli w komorach gazowych obozów w Bełżcu, Sobiborze i Treblince. Tysiące zamordowanych zostało także w masowych egzekucjach, dokonywanych przy okazji likwidacji gett, lub zmarło w transportach deportacyjnych do obozów zagłady.

W nocy z 16 na 17 marca 1942 r. rozpoczęła się likwidacja getta lubelskiego, pierwszego skupiska żydowskiego w GG, które zostało objęte „Aktion Reinhardt” - operacją mającą na celu fizyczną zagładę ludności żydowskiej w okupowanej centralnej Polsce. W Lublinie też mieścił się sztab tej operacji, którą kierował SS-Obergruppenführer Odilo Globocnik, dowódca SS i policji w dystrykcie lubelskim. Pierwsze transporty z deportowanymi z Lublina i Lwowa Żydami trafiły do obozu zagłady w Bełżcu.

„Aktion Reinhardt”, równocześnie z zagładą skupisk żydowskich w GG, która dokonywana była w trzech obozach śmierci - w Bełżcu, Sobiborze i Treblince, miała również za zadanie grabież mienia ofiar oraz wykorzystanie żydowskiej siły roboczej w rozlicznych obozach pracy. Tempo jej realizacji było błyskawiczne - największe nasilenie nastąpiło od marca do grudnia 1942 r. Ogółem, w okresie od 16 marca 1942 r. do 4 listopada 1943 r. pochłonęła około 2 milionów istnień ludzkich, to jest więcej, niż było ofiar w obozie zagłady Auschwitz-Birkenau w czasie ponad dwóch lat. Jej ofiarami padali nie tylko Żydzi polscy - choć stanowili większość - ale także deportowani, głównie na teren Lubelszczyzny - Żydzi niemieccy, austriaccy, czescy, słowaccy, holenderscy i francuscy.

Mimo że zbrodnie te popełnione zostały na oczach polskich współmieszkańców i współobywateli, dzisiaj, po 60 latach, pamięć o ofiarach, sąsiadach, niejednokrotnie osobach zaprzyjaźnionych, jakby wyblakła. Dla młodszego pokolenia Polaków jest odległą historią, dla starszych zaś wspomnieniem, do którego wraca się niechętnie lub wcale. Próby podejmowania dyskusji na ten temat niejednokrotnie wywołują emocje, a

wypowiadane sądy obciążone są stereotypami, komunistyczną propagandą czy, w czasach współczesnych, wręcz negacją.

Nasza wystawa ma na celu przypomnienie miejsca, wydarzeń i ludzi, a przede wszystkim ofiar tego mordu. W zamyśle ma stanowić częściowe przywrócenie społeczeństwu zbiorowej pamięci o ofiarach i nadanie im jednostkowego wymiaru.

Autorzy wystawy starali się wyjaśnić, czym była ta bezprecedensowa operacja. Poprzez dokumenty, fragmenty relacji ocalałych oraz świadków chcieli pokazać jak doszło do „Aktion Reinhardt”, w jaki sposób ją zrealizowano, kim byli główni organizatorzy i sprawcy, aż wreszcie, jak na zagładę własnej społeczności zareagowali sami Żydzi. Nie zabrakło tu informacji o reakcjach Polaków, na oczach których rozegrał się ten dramat. Na wystawie wykorzystano zarówno dokumenty niemieckie, jak i raporty podziemia polskiego, ale główny głos oddano ocalałym, by sami opowiedzieli o swoich przeżyciach. W wielu przypadkach, gdy zabrakło oryginalnych dokumentów, należało się odwołać do publikacji naukowych. Całość została zilustrowana fotografiami, które niejednokrotnie nigdy dotychczas nie były publikowane lub pozostawały nieznane polskiemu odbiorcy.